

Pidämme huolen sinusta

TOIMINTAOHJELMA

neuvolatyölle,
koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle
sekä lasten ja nuorten
ehkäisevälle suun terveydenhuollolle
vuosille 2021-2022

Sisällys

1. JOHDANTO	2
2. TERVEYDEN EDISTÄMISEN PALVELUT	3
2.1 Neuvolatoiminta.....	3
2.2 Lääkäreiltä terveydenhoitajille siirtyneet tehtävät.....	3
2.3 Maahanmuuttajien terveystarkastukset	3
2.3.1 Kiintiöpakolaiset	3
2.3.2 Turvapaikanhakijat	4
2.2 Kouluterveydenhuolto.....	4
2.3 Opiskeluterveydenhuolto	4
2.4 Kutsuntatarkastukset	5
2.5 Suun terveydenhuollon palvelut	5
2.5.1 Menetelmät.....	5
2.5.2 Määräaikaiset suun terveystarkastukset.....	5
2.5.3 Moniammatillinen yhteistyö	6
2.6 Seulonnat	6
2.7 Rokotustoiminta.....	6
3. MÄÄRÄAICAISTARKASTUSTEN JÄRJESTÄMINEN	6
3.1 Äitiysneuvola.....	6
3.1.1 Terveystarkastukset	6
4. LASTENNEUVOLA	7
4.1 Terveystarkastukset	7
4.2 Monialainen yhteistyö ja verkostotyö.....	8
5. OPISKELUHUOLTO	9
5.1 Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooli opiskeluhoollon palvelujen järjestämisessä	10
5.2 Kouluterveydenhuolto.....	10
5.2.1 Terveystarkastukset	10
5.2.2 Monialainen yhteistyö.....	12
5.3 Opiskeluterveydenhuolto	12
5.3.1 Määräaikaiset terveystarkastukset	12
5.3.2 Sora-lainsäädännön perusteella tehtävät tutkimukset	13
5.3.3 Erityisen tuen tarve toisella asteella.....	13
5.3.4 Nivelvaiheen tiedonsiirto	13
6. KOULUJEN JA OPPILAITOSTEN TERVEYDELLISTEN OLOJEN TARKASTUS	14
7. LUPAKÄYTÄNNÖT.....	14
8. SÄHKÖINEN ASIOINTI	14
9. LÄHTEET	15
LIITE 1. Lupa yhteistyöhön.....	18
LIITE 2. Lupa yhteistyöhön.....	19

1. JOHDANTO

Kunnan kansanterveystyöstä vastaavan viranomaisen on hyväksyttävä yhtenäinen toimintaohjelma neuvolatyölle, koulu- ja opiskeluterveydenhuollolle sekä lasten ja nuorten ehkäisevälle suun terveydenhuollolle. Asetus 338/2011 4§ velvoittaa toimintaohjelman laatimiseen. Toimintaohjelmalla varmistetaan, että kunnan eri osissa asuva väestö saa eri väestöryhmien tarpeet huomioiden yhtenäiset palvelut. Toimintaohjelma voi muodostua osakokonaisuuksista, mutta sen tulee muodostaa kaikki ikäryhmät ja palvelut kattava saumaton kokonaisuus. (https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/toimintaohjelma_neuvolatyolle#Tavoitteena).

Toimintaohjelma liittyy lastensuojelulain edellyttämään kokonaissuunnitelmaan lasten ja nuorten hyvinvoinnin edistämiseksi ja lastensuojelun järjestämiseksi ja se laaditaan yhteistyössä sosiaali- ja opetustoimen kanssa. Tavoitteena on, että kunnan eri toimialojen palvelut täydentävät toisiaan ja muodostavat asiakkaan näkökulmasta eri ikävaiheet kattavan kokonaisuuden. Toimintaohjelmassa sovitaan myös toimijoiden välisestä yhteistyöstä, työnjaosta ja vastuuhenkilöistä. (https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/aitiys_ja_lastenneuvola/toimintaohjelma_neuvolatyolle#Tavoitteena).

Marinin hallituksen sote-uudistuksessa tavoitteena on vahvistaa perustason palveluja sekä siirtää painopistettä ehkäisevään työhön. Tavoitteen saavuttamiseksi sosiaali- ja terveysministeriö on käynnistänyt Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelman, jota toteutetaan vuosina 2020–2022. Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelman (LAPE) toimeenpanoa jatketaan hallitusohjelman mukaisesti. Muutosohjelman tavoitteet ovat lasten, nuorten ja perheiden tuen, hyvinvoinnin ja oppimisen edellytysten vahvistaminen, asiakaskokemuksen parantuminen lapsiperhepalveluissa, raskaiden palvelujen tarpeen väheneminen, työn vaikuttavuuden lisääntyminen, ammattilaisten työssä jaksamisen parantuminen ja eriarvoistumiskehityksen pysäyttäminen. Lasten, nuorten ja perheiden palvelut uudistetaan asiakaslähtöisesti integroiduksi palveluiden kokonaisuudeksi ja palveluiden painopistettä siirretään kaikille yhteisiin ja ennaltaehkäiseviin palveluihin sekä varhaiseen tukeen ja hoitoon. Muutosohjelma painottaa lasten ja perheiden matalan kynnyksen palveluiden verkostoimista perhekeskustoimintamallin mukaisesti, erityistason palveluiden asiakaslähtöistä integraatiota sekä vaativinta erityisosaamista edellyttävien palveluiden varmistamista niitä tarvitseville lapsille, nuorille ja perheille. (<https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/lapsi-ja-perhepalveluiden-muutosohjelma-lape->)

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymässä palveluja järjestään monialaisessa yhteistyössä sekä kuntayhtymän sisällä että jäsenkuntien ja järjestöjen kanssa. Tavoitteena on, että perheet saavat tarvitsemansa tuen mahdollisimman varhain. Tämä edellyttää lapsilähtöistä ja ennaltaehkäisevää työtä kaikissa palveluissa sekä yhteisesti sovittuja toimintakäytäntöjä ja niihin sitoutumista. Lasten ja nuorten kannalta omat vanhemmat tai huoltajat ja perhe ovat tärkein lähiyhteisö. Lasta tuetaan lähtökohtaisesti hänen omassa kasvuympäristössään huomioiden kaikkien perheenjäsenten sekä isovanhempien ja muiden läheisten mukanaolo. Palveluissa lisätään koko perhettä tukevia ja kuntouttavia sekä vuorovaikutussuhteita vahvistavia toimintamalleja. Pohjois-Savossa yhtenä Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus ohjelman toimenpiteenä on monitoimijaisen yhteistyömallin jalkauttaminen kuntien ja sosiaali- ja terveydenhuollon palveluihin. (www.posote20.fi)

2. TERVEYDEN EDISTÄMISEN PALVELUT

2.1 Neuvolatoiminta

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella toimii neljä äitiys- ja lastenneuvolaa. Toimipisteet sijaitsevat Iisalmessa, Kiuruvedellä, Sonkajärvellä ja Vieremällä. Neuvolat toimivat lähipalveluina kuntayhtymän terveyskeskuksissa. Neuvoloiden tilat mahdollistavat perheiden tapaamisen, terveydenhoitajan ja lääkärin yhteistyön sekä monialaisen yhteistyön. Terveysneuvonnassa on 22 vakanssia kaikki työalueet huomioiden. Lääkäripalvelut järjestetään sisäisenä ostopalveluna terveyspalveluista. Terveyskeskuslääkärit tekevät neuvola-, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon työtä pääasiassa sektorityönä. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella äitiys- ja ehkäisyneuvolatyötä sekä lastenneuvolatyötä tekevien terveydenhoitajien määrä on laskenut yhdellä vakanssilla vuoteen 2019 verrattuna. Lääkäriresurssien määrä vaihtelee saatavuuden mukaan.

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella syntyi vuonna 2020 yhteensä 265 lasta, joista Iisalmeen 145, Kiuruvedelle 73, Sonkajärvelle 20 ja Vieremälle 27 (2019 syntyi 225 lasta). Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän toiminta-alueella oli asukkaita yhteensä 36 842 (Iisalmi 21 368, Kiuruvesi 7 998, Sonkajärvi 3 897 ja Vieremä 3 579). Asukkaista alle 15 -vuotiaiden osuus on 14,7 % ja neuvolaikäisten osuus (0 - 6 vuotiaat) on 6,2 %. Yhden vanhemman perheitä on alueella 1219 (31.12.2019). Valtakunnallisesti yhden vanhemman perheiden määrä on laskussa (Findikaattori).

Vuonna 2019 ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan käyntejä toteutui yhteensä 2700 (Iisalmi 1798, Kiuruvesi 576, Sonkajärvi 124 ja Vieremä 202). Alle 20 vuotiaille ehkäisy on maksuton. Yli 20 vuotiaiden ensimmäinen ehkäisy on kuusi kuukautta ilmainen – joko ehkäisytabletit/ehkäisyrengas, kierukka tai ehkäisykapseli. Samoin synnytyksen jälkitarkastuksessa tai raskaudenkeskeytyksen jälkeen aloitettava hormonaalinen tablettiehkäisy kolmen kuukauden ajan.

Maahanmuuttajia asuu alueella kiintiöpakolaiset huomioiden 635. Pakolaisten terveystarkastuksiin on varattu 40 % yhden terveydenhoitajan työajasta. Lastensuojelun avohuollon asiakkaana (0-20 vuotiaat) oli vuonna 2019 THL:n Sotkanet tilaston mukaan kuntayhtymän kuntien asukkaista noin 4,5 % ko. ikäluokasta. Vastaava luku vuodelta 2017 oli noin 5 % ja 2016 noin 6 % ikäluokasta. Koko maan osuus avohuollon 0–20-vuotiaista asiakkaista vuonna 2019 oli 4,3 % (2017 oli 4,5 %).

Vanhemmuuden tukemiseen, ennaltaehkäisevään perhetyöhön, perhesosiaalityöhön- ja lastensuojelutarpeeseen liittyvät asiat ovat perhekeskuksessa sekä yksilö- että verkostotyön keskiössä.

Ennaltaehkäisevä, neuvolan perhetyö on neuvolan perheohjaajan tarjoamaa maksutonta, ennaltaehkäisevää, matalan kynnyksen tukea vanhemmuuteen, lasten hoitoon ja kasvatukseen sekä perheen arjen ongelmien ratkaisemiseen. Tähän on yhden työntekijän seudullinen resurssi. Vuonna 2020 neuvolan perheohjaaja kävi yhteensä 114 käyntiä 37 perheessä (Iisalmi 20, Kiuruvesi 12, Sonkajärvi 2, Vieremä 3). Vuonna 2019 neuvolan perheohjaaja kävi yhteensä 105 kertaa 1.4 -31.12 välisenä aikana kaikkiaan 28 perheessä (Iisalmi 14, Kiuruvesi 7, Sonkajärvi 4, Vieremä 3).

2.2 Lääkäreiltä terveydenhoitajille siirtyneet tehtävät

Lääkäreiltä terveydenhoitajille siirtyneitä tehtäviä ovat säännöllisen synnytyksen jälkitarkastukset, joita toteuttaa kaksi terveydenhoitajaa seudullisesti. Jälkitarkastuksen suorittamisessa noudatetaan sovittua työnjakoa, kansallisia hoitosuosituksia ja toimintayksikön ohjeita sekä potilasturvallisuuden vaatimuksia.

2.3 Maahanmuuttajien terveystarkastukset

2.3.1 Kiintiöpakolaiset

Terveysneuvonnan terveydenhoitajan tehtävänä on hoitaa Iisalmen kaupungin ja Sonkajärven kuntaan saapuvien kiintiöpakolaisten terveyden- ja sairaanhoitoon kuuluvia tehtäviä sekä huolehtia tarvittavien laboratorio- ja radiologiatutkimuksiin ja lääkärinvastaanottoihin liittyvistä järjestelyistä. Terveydenhoitaja osallistuu saapuvan pakolaisryhmän alkuvaiheen terveystarkastuksiin sekä antaa pakolaisille tarvittavat rokotteet. Terveydenhoitaja antaa terveydenhoitoon liittyvää neuvontaa ja ohjausta, tekee tarvittaessa kotikäyntejä ja seuraa mm. lääkityksen toteutumista kiinteässä yhteistyössä pakolaisohjaajien, koulu- ja opiskeluterveydenhuollon, sosiaalipalvelujen ja muiden tarvittavien tahojen kanssa.

2.3.2 Turvapaikanhakijat

Turvapaikanhakijoiden osalta noudatetaan valtakunnallista ohjeistusta ja Suomen Punaisen Ristin kanssa tehtyjä erillissopimuksia esim. hätämajoitustarpeen, lääkäri- tai neuvolapalvelujen osalta.

2.2 Kouluterveydenhuolto

Alueen laaja kouluverkko sisältää pieniä kyläkouluja sekä suurempia ala – ja yläkouluyhdistelmiä. Alakouluja on Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueella 21. Yläkouluja on kaikissa kunnissa. Osa kouluterveydenhuollon terveydenhoitajista tekee työtä useammassa koulussa. Kouluterveydenhuollon tilat ovat oppilaitosten yhteydessä. Tilojen toimivuus vaihtelee kunnasta ja oppilaitoksesta riippuen. Isommilla kouluilla ja oppilaitoksissa on kiinteät koulu- ja opiskeluterveydenhuollon tilat ja Pegasos-yhteys. Pienillä kyläkouluilla terveydenhoitajan ja lääkärin vastaanottotilana toimii esimerkiksi käsityö- tai atk-luokka. Sivukouluilla on toimiva yhteys Pegasos-asiakastietojärjestelmään.

Kuntayhtymän alueella kouluterveydenhuollossa työskentelee noin kahdeksan terveydenhoitajaa. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueen perusopetuksessa on yhteensä 3582 oppilasta (Iisalmi 2104, Kiuruvesi 775, Sonkajärvi 342, Vieremä 361).

Niillä terveydenhoitajilla, jotka vastaavat useammasta koulusta, on pienempi asiakasmäärä, koska useilla eri kouluilla toimiminen vaikuttaa palvelujen saatavuuteen. Terveyskeskuslääkärit tekevät kouluterveydenhuollon työtä sektorityönä. Lääkäriresurssien määrä vaihtelee saatavuuden mukaan. Kouluterveydenhuollossa terveydenhoitaja ja lääkäri toimivat työparina sekä yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa. Terveydenhoitaja ja lääkäri vastaavat kouluterveydenhuollon toteutumisesta.

2.3 Opiskeluterveydenhuolto

Alueella on kolme opiskeluterveydenhuollon yksikköä: Savonia ammattikorkeakoulu, Savon Ammatti- ja Aikuisopisto sekä Ylä- Savon ammattiopisto. Savonia ammattikorkeakoulun opiskeluhuolto siirtyy 1.1.2021 alkaen valtakunnalliseen muutokseen liittyen Ylioppilaiden terveydenhoitosäätiön (YTHS) hoidettavaksi. Savon ammatti- ja Aikuisopiston opiskelijamäärä on 241 ja Ylä-Savon ammattiopistossa noin 1300 (20.9.2020). Lukio-opiskelijoita on 577 (Iisalmi 338, Kiuruvesi 140, Sonkajärvi 55, Vieremä 44).

Oppilaitoksissa on kiinteät opiskeluterveydenhuollon tilat ja yhteys Pegasos-asiakastietojärjestelmään. Kuntayhtymän alueella opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajaresurssia on käytettävissä opiskelijamäärän mukaisesti. Osa terveydenhoitajista työskentelee useammassa koulussa/yksikössä, mikä vaikuttaa opiskeluterveydenhuollon palvelujen saatavuuteen. Puhelinneuvontaa, Chat- ja etävastaanottopalvelua on saatavissa, vaikka terveydenhoitaja ei olisi kyseisen koulun toimipisteessä paikalla. Terveydenhoitaja on nuorten tavattavissa Iisalmen Ohjaamossa puoli päivää viikoittain. Lääkäripalvelut järjestetään sisäisenä ostona terveystarkastuksista. Opiskeluterveydenhuollossa terveydenhoitaja ja lääkäri toimivat työparina sekä yhteistyössä koulun muun henkilöstön kanssa. Terveydenhoitaja ja lääkäri vastaavat opiskeluterveydenhuollon toteutumisesta.

Opiskeluhuoltoa ohjaa oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013).

2.4 Kutsuntatarkastukset

Kutsuntatarkastukset sekä uusintatarkastuksia varusmiespalveluksesta lykkäystä saaneille tehdään vuosittain keväällä. Kutsuntatarkastuksessa arvioidaan palveluskelpoisuusluokka Puolustusvoimien lääkärintarkastusohjeen mukaisesti. Tarkastus korvaa opiskeluterveydenhuollon toisen opiskeluvuoden laajan terveystarkastuksen, mikäli siinä arvioidaan myös nuoren hyvinvointia ja opinnoista suoriutumista ja suunnitellaan tarvittaessa tukitoimet. Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kunnissa kirjoilla olevien kutsunnalaisten osalta tarkastukset toteutetaan opiskeluterveydenhuollon terveydenhoitajien ja vastaanottotoiminnan kutsunnoista vastaavien lääkäreiden yhteistyönä. Muissa kunnissa kirjoilla olevien kutsuntatarkastukset tehdään kotipaikkakunnalla ja opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastus opiskeluterveydenhuollossa.

2.5 Suun terveydenhuollon palvelut

Suun terveydenhuollon palvelut tuotetaan arkipäivisin virka-aikana neljässä hammashoitolassa; Iisalmi, Kiuruvesi, Sonkajärvi ja Vieremä. Palveluita ovat omahoitoon ohjaus sekä korjaava hoito ja tarpeen mukaan oikomishoito ja muut erikoishoidot. Lapsille ja nuorille tarjotaan asetuksen (Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta, (338/2011) mukaiset määräaikaistarkastukset sekä yksilöllisen hoidontarpeen mukaiset käynnit. Kiireellinen hoito järjestetään saman yhteydenottopäivän aikana virka-ajalla.

Suun terveydenhuollon ehkäisevän työn tavoitteena on lasten ja nuorten kohdalla edistää suun terveyttä ja hyvinvointia. Ehkäisevän työn näkökulmana ovat omahoidon vahvistaminen huomioimalla koko perhe ja sen voimavarat.

2.5.1 Menetelmät

Toteutetaan määräaikaiset suun terveystarkastukset ja yksilökohtainen neuvonta.

Perhevalmennukseen sisältyy ohjaus- ja neuvontatilaisuus suun terveydestä ensimmäistä lastaan odottaville perheille ja lisäksi heille tarjotaan mahdollisuus varata aika maksuttomaan yksilölliseen hoidon tarpeen arviointiin.

Suun terveydenedistämisen opetustunnit ovat alakouluikäisille 1-2 vuoden välein ja yläkouluilla 7. ja 9. luokkien oppilaille eri teemoin.

Osallistutaan valtakunnallisiin teemaviikkoihin ja erilaisiin yhteistyötahojen teemapäiviin sekä paikallisiin tapahtumiin.

2.5.2 Määräaikaiset suun terveystarkastukset

Lapset kutsutaan hammashoitolaan ensimmäisen kerran noin 6 kk:n iässä ja toisen kerran 2-vuotiaana. Tämän jälkeen tarkastukset tulevat yksilöllisen tarpeen mukaan (3,5 v ja 5-6 v). Kouluikäisten tarkastukset ovat 1., 5. ja 8. -luokan oppilaille. Lisäksi oppilaita kutsutaan yksilöllisen tarpeen mukaisesti. Hammashoittoon kutsutaan alle 16-vuotiaat, jonka jälkeen yli 16-vuotiaat varaavat ajan itse. Suun terveydenhuollon palvelut kuuluvat myös ulkokuntalaisille opiskelijoille.

2.5.3 Moniammatillinen yhteistyö

Ehkäisevän suun terveydenhuollon yhteistyökumppaneita ovat neuvoloiden ja koulujen terveydenhoitajat, varhaiskasvatuksen, koulujen ja oppilaitosten henkilökunta sekä puhe- ja ravitsemusterapeutit. Yhteistyötä tehdään lisäksi 3. sektorin toimijoiden kanssa.

2.6 Seulonnat

Kohdunkaulasyövän seulomiseksi järjestetään joukkotarkastuksia, joihin kutsutaan viiden vuoden välein 30 - 60-vuotiaat naiset. Käynnillä otetaan kohdunsuun irtosolunäyte (Papakoe), ohjataan rintojen omaehtoiseen tutkimiseen ja arvioidaan diabetekseen sairastumisen riski.

Rintasyövän seulomiseksi järjestetään ostopalveluna mammografiatutkimuksia, joihin kutsutaan kahden vuoden välein 50 – 68 -vuotiaat naiset. Tutkimus on osallistujalle maksuton ja tulos sekä mahdolliset jatko-ohjeet ilmoitetaan tutkitulle henkilökohtaisesti.

2.7 Rokotustoiminta

Terveysneuvonta toteuttaa neuvolan sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon piiriin kuuluvien rokotukset valtakunnallisten rokotussuositusten mukaisesti. Vuosittaiset kausi-influenssarokotukset suunnitellaan ja toteutetaan yhdessä vastaanottotoiminnan kanssa. Pakolaisten rokotuksista vastaa pakolaisten terveydenhoitaja valtakunnallisten rokotussuositusten mukaisesti.

<https://www.thl.fi/fi/web/rokottaminen/kansallinen-rokotusohjelma>

<https://www.thl.fi/fi/web/rokottaminen/eri-ryhmien-rokotukset/aikuisten-rokotukset>

<https://www.thl.fi/fi/web/rokottaminen/eri-ryhmien-rokotukset/lasten-ja-nuorten-rokotukset>

3. MÄÄRÄAIKAISTARKASTUSTEN JÄRJESTÄMINEN

3.1 Äitiysneuvola

3.1.1 Terveystarkastukset

Äitiysneuvolan tavoitteena on edistää odottavan äidin, syntyvän lapsen ja koko perheen terveyttä ja hyvinvointia. Pyrkimyksenä on raskaudenaikaisten häiriöiden ehkäiseminen, varhainen toteaminen ja tarvittaessa jatkohoitoon ohjaaminen. Neuvola valmentaa perhettä synnytykseen ja lapsen vastaanottamiseen sekä tukee äidin ja isän kasvua vanhemmuuteen.

Asiakas ottaa yhteyttä ensimmäisen kerran äitiysneuvolaan varaamalla ajan sähköisesti tai puhelimitse. Äitiysneuvolan alkuhaastattelussa tehdään yksilöllinen hoitosuunnitelma. Lääkärikäyntejä on kaksi sijoittuen toiseen ja kolmanteen raskauskolmannekseen. Kumppani on tervetullut mukaan kaikille neuvolakäynneille.

Ensimmäinen käynti äitiysneuvolan terveydenhoitajalle sovitaan 9-11. raskausviikolle ja siihen sisältyy keskustelun ja tutkimusten lisäksi laboratoriokokeita sekä informaatio sikiöseulonnoista. Sikiöseulonnat ovat vapaaehtoisia ja niihin kuuluvat verinäytteet sekä naistentautien vastaanotolla tehtävä ultraäänitutkimus 12. raskausviikolla. Ellei perhe halua osallistua seulontoihin, voidaan raskauden keston määrittäminen tehdä äitiysneuvolalääkärin (ultraäänihoitajan) vastaanotolla. Naistentautien vastaanoton ultraäänihoitaja tekee 20. raskausviikolla ns. rakenneultraäänitutkimuksen.

Riskiraskauksien seuranta on keskitetty KYS tai lisälmen terveyskeskuksen naisten poliklinikalle. Synnytykset tapahtuvat pääosin KYS:ssä, mutta osa synnyttää myös Kajaanissa. Terveysneuvola tekee synnytyksen jälkeen kotikäynnin 2-5 päivää kotiutumisesta. Äitiysneuvolan kotikäynnin jälkeen lapsi siirtyy lastenneuvolan asiakkaaksi ja lastenneuvolan terveydenhoitaja tekee 2. kotikäynnin. Käytännössä Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän neuvoloissa useimpien perheiden lapset pysyvät raskautta hoitaneen terveydenhoitajan asiakkaana. Lisämessä toteutetaan vielä nk. sektorineuvolatyötapa. Tulevaisuudessa toimintaa kehitetään niin, että perheen terveydenhoitaja ei vaihdu synnytyksen jälkeen. Jälkitarkastus tehdään äidille 5-12 viikkoa synnytyksen jälkeen. Jälkitarkastuksen tekee ko. koulutuksen suorittanut hoitaja, jos synnytys on ollut säännöllinen, muissa tapauksissa äitiysneuvolan lääkäri. Määräaikaisten tarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt toteutetaan valtakunnallisten ohjeistusten mukaisesti.

4. LASTENNEUVOLA

4.1 Terveystarkastukset

Lastenneuvolassa tavoitteena on koko perheen terveiden elintapojen edistäminen ja lapsen terveen kehityksen tukeminen sekä esteiden tunnistaminen ja poistaminen mahdollisuuksien mukaan. Perheitä tuetaan vanhemmuuteen kasvussa rohkaisemalla vanhempia luottamaan omiin kykyihinsä ja voimavaroihinsa. Rokotukset annetaan THL:n rokotusohjelman mukaisesti.

Neuvolaikäiselle lapselle tehdään ensimmäisen ikävuoden aikana kymmenen ja 1 – 6 vuotiaana kuusi terveystarkastusta. Näistä 4 kk, 18 kk ja 4 v iässä tehtävät tarkastukset ovat laajoja terveystarkastuksia, jotka terveydenhoitaja ja lääkäri tekevät yhdessä. Lisäksi tehdään lääkärintarkastus lapsen ollessa 6 viikon ja 8 kuukauden ikäinen. Määräaikaisten terveystarkastuksen lisäksi järjestetään yksilöllisen tarpeen mukaisia lisäkäyntejä. Päivähoidossa olevan lapsen laajaan tarkastukseen sisältyy myös varhaiskasvatukseen kirjallinen arvio lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista päivähoidossa sekä varhaiskasvatukseen tarvittaessa annettava kirjallinen palaute lapsen tarvitsemista tukitoimista.

Määräaikaisten tarkastusten ajankohdat ja keskeiset sisällöt toteutetaan valtakunnallisten ohjeistusten mukaisesti.

Taulukko 1: Lastenneuvolan määräaikaisten terveystarkastukset ja tarkastusten tekijät ensimmäisen ikävuoden aikana.

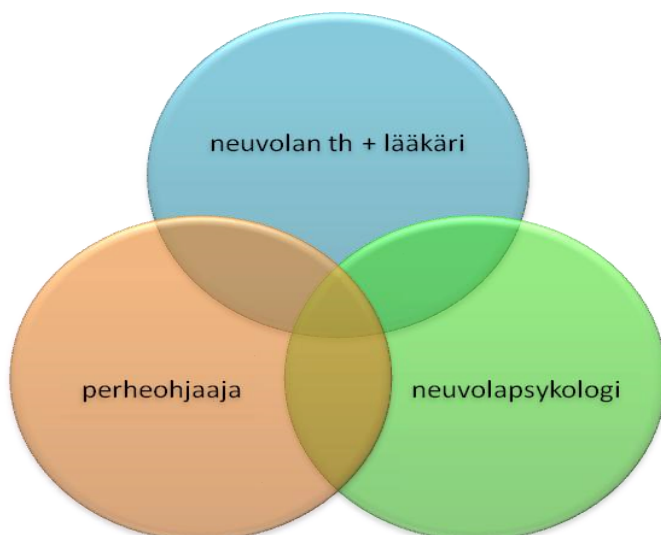
Terveystarkastukset	ikä								
	1–4 vk	4–6 vk	2 kk	3 kk	4 kk	5 kk	6 kk	8 kk	12 kk
Laaaja terveystarkastus					x				
Terveydenhoitaja	x	x	x	x	x	x	x	x	x
Lääkäri		x			x			x	
Terveydenhoitajan tekemä suun terveydentilan arvio									x (tai 18 kk)

Taulukko 2: Lastenneuvolan määräaikaisten terveystarkastukset ja tarkastusten tekijät ensimmäisen ikävuoden jälkeen.

Terveystarkastukset	ikä					
	18 kk	2 v	3 v	4 v	5 v	6 v
Laaaja terveystarkastus	x			x		
Terveydenhoitaja	x	x	x	x	x	x
Lääkäri	x			x		
Suun terveystarkastus		x (tai 1 v)	x (tai 4 v)	(x)	x (tai 6 v)	(x)

4.2 Monialainen yhteistyö ja verkostotyö

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kaikissa neuvoloissa toimii terveydenhoitajien koordinoima monialainen neuvolatiimi, jossa perhetyön ja psykologin palvelut tuodaan lähelle perheitä, osaksi tavallisia kaikille tarjottavia neuvolapalveluja. Perhekeskuksen ennaltaehkäisevässä toiminnassa on ollut käytettävissä seudullisesti toimiva perheohjaaja kevästä 2019 alkaen. Yhteistyö tapahtuu perheen luvalla ja perheen itsemääräämisoikeutta kunnioittaen. Tarvittaessa voidaan käyttää huoltajan allekirjoittamaa yhteistyölupalomaketta (liite 1). Vaitiolovelvollisuus sitoo kaikkia sosiaali- ja terveysalan työntekijöitä. Monialaisessa työryhmässä yhdistyvät terveysneuvonnan, perhetyön ja psykologin asiantuntemus. Neuvolatiimityö on säännöllistä, ennaltaehkäisevää ja varhaista tukea antavaa.

Varhaiskasvatus, perhesosiaalityö, lastensuojelu ja järjestöt ovat tärkeitä yhteistyötahoja. Neuvolapsykologi käy päiväkodeissa tarvittaessa. Lastenneuvolan laajoihin terveystarkastuksiin sisältyy varhaiskasvatuksen kanssa tehtävä tiedonvaihto, joka tapahtuu aina vanhempien suostumuksella. Neuvola laatii tarvittaessa palautteen varhaiskasvatukseen terveystarkastuksen perusteella suositettavista tukitoimista.

Perhesosiaalityön, lastensuojelun ja varhaiskasvatuksen kanssa pidetään säännöllisiä yhteistyöpalavereita osana laajempaa monialaista yhteistyötä.

Kolmannen sektorin kanssa järjestetään perhevalmennusta, ryhmäneuvoloita ja vertaisryhmätoimintaa mm. lisälmen Perheen talon (<http://www.perheentalo.fi/>) tai kunnissa olevissa perheiden yhteisissä kokoontumispaikoissa (nuoriso- ja/tai kerhotiloissa). Perheen talon omien vertaisryhmien lisäksi tarjolla on vauva- ja pikkulapsiperheille järjestetty vanhemmuutta tukevia ryhmiä.

5. OPISKELUHUOLTO

Opiskeluhuollon toimintaa ohjataan oppilas- ja opiskelijahuoltolailla (1287/2013). Lakia sovelletaan esi-, perus- ja lisäopetuksen oppilaisiin, lukiossa ja ammatillisessa peruskoulutuksessa opiskeleviin opiskelijoihin, maahanmuuttajille järjestettävän perusopetukseen valmistavan opetuksen oppilaisiin, maahanmuuttajille ja vieraskielisille järjestettävän lukiokoulutukseen valmistavan koulutuksen opiskelijoihin, niihin aikuislukion opiskelijoihin, jotka opiskelevat perusopetuksen oppimäärää sekä työhön ja itsenäiseen elämään valmentavan koulutuksen (Telma) opiskelijoihin.

Opiskeluhuolto sisältää koulutuksen järjestäjän hyväksymän opetussuunnitelman mukaisen opiskeluhuollon sekä opiskeluhuollon palvelut, joita ovat psykologi- ja kuraattoripalvelut sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut. Opiskeluhuoltoa toteutetaan yhteisöllisenä ja yksilökohtaisena opiskeluhuoltona.

Yhteisöllinen opiskeluhuolto käsittää ne toimet, joilla koko oppilaitosyhteisössä edistetään opiskelijoiden oppimista, hyvinvointia, terveyttä, sosiaalista vastuullisuutta, vuorovaikutusta ja osallisuutta sekä opiskeluympäristön terveellisyyttä, turvallisuutta ja esteettömyyttä. Siihen kuuluu myös oppilaitoksen toimintakyvystä huolehtiminen ongelma-, onnettomuus- ja kriisitilanteissa. Yhteisöllistä opiskeluhuoltoa toteutetaan oppilaitoskohtaisen opiskeluhuoltosuunnitelman mukaisesti ja työn suunnittelusta, kehittämisestä, toteuttamisesta ja arvioinnista vastaa oppilaitoskohtainen opiskeluhuoltoryhmä.

Opiskeluhuollon koordinoinnista vastaa koulutuksen järjestäjä ja toteutukseen osallistuu koko oppilaitoksen henkilöstö.

Opiskeluhoitoryhmässä asioita käsitellään yleisellä ja yhteisöllisellä tasolla. Kehittämisessä lähtökohdan muodostaa tieto opiskeluyhteisön ja ympäristön tilasta ja tarpeista sekä opiskelijoiden terveydestä ja hyvinvoinnista (kyselyt, tilojen tarkastaminen, laajojen terveystarkastusten yhteenvedot).

Yksilökohtainen opiskeluhoolto sisältää yksittäiselle opiskelijalle annettavat kuraattorin, psykologin sekä koulu- ja opiskeluterveydenhuollon palvelut sekä yksilökohtaisen opiskeluhoollon, joka toteutetaan monialaisessa asiantuntijaryhmässä. Yksilökohtainen opiskeluhoolto on aina luvanvaraista. Sitä toteutetaan yhteistyössä opiskelijan sekä tilanteen mukaan hänen huoltajiensa ja muiden läheistensä kanssa huomioiden heidän toiveensa ja yksilölliset tarpeensa.

5.1 Koulu- ja opiskeluterveydenhuollon rooli opiskeluhuollon palvelujen järjestämisessä

Opiskeluhuollon työntekijä on velvollinen ottamaan yhteyttä opiskeluhuollon kuraattoriin tai psykologiin silloin, kun hän toteaa opiskelijalla kyseisten palvelujen tarpeen. Yhteydenotto tehdään yhdessä opiskelijan kanssa ja samalla annetaan kuraattorille/psykologille tuen tarpeen arvioimiseen tarvittavat tiedot. Jos yhteydenottoa ei ole mahdollista tehdä yhdessä opiskelijan kanssa, on hänelle annettava tieto yhteydenotosta. Opiskelijalle palveluiden käyttö on aina vapaaehtoista. Huoltajalle on annettava tieto yhteydenotosta, ellei opiskelija sitä pätevästi kiellä ottaen huomioon hänen ikänsä ja kehitystasonsa sekä asian laatu ja opiskelijan etu.

Opiskelijan on päästävä määrääkaikaisiin ja tarpeenmukaisiin terveystarkastuksiin terveydenhoitajalle sekä lääkärille, ja tarkastusten sisältöjen on oltava riittävän laajat sekä säädösten ja ohjeiden mukaiset. Päivinä, jolloin terveydenhoitaja työskentelee oppilaitoksessa, hänen vastaanotolleen pääsee ilman ajanvarausta ennalta ilmoitettuna ajankohtina. Muulloin terveydenhoitaja on tavoitettavissa puhelimella, Chat- tai etävastaanottopalvelun kautta.

Lukiossa ja ammatillisessa koulutuksessa opiskelijan on sairaanhoidollisissa asioissa saatava arkipäivisin virka-aikana välittömästi yhteys opiskeluterveydenhuoltoon. Mikäli tämä ei ole mahdollista, opiskelija ohjataan ottamaan yhteyttä terveydenhuollon muuhun toimintayksikköön, esimerkiksi terveystakeskukseen vastaanottoon. Jollei terveydenhuollon ammattihenkilö voi tehdä arviota ensimmäisen yhteydenoton aikana, on se tehtävä viimeistään kolmantena arkipäivänä siitä, kun opiskelija on ottanut yhteyden opiskeluterveydenhuoltoon tai terveystakeskukseen. Opiskeluterveydenhuollon ulkopuolelle kuuluva kiireellinen sairaanhoito on annettava opiskelijalle kunnan järjestämässä ympärivuorokautisessa päivystyksessä.

5.2 Kouluterveydenhuolto

Kouluterveydenhuollon tavoitteena on oppilaiden ja koko kouluyhteisön terveyden ja hyvinvoinnin edistäminen. Kouluterveydenhuolto tukee lasten tervettä kasvua ja kehitystä sekä koko perheen hyvinvointia. Toimintaa toteutetaan yhteistyössä koululaisen perheen sekä lasten ja nuorten palveluiden toimijoiden kanssa ja osana oppilashuoltoa.

Kouluterveydenhuollon runko muodostuu terveystarkastuksista ja seulontatutkimuksista, joiden tavoitteena on arvioida opiskelijan fyysisistä ja psyykkistä terveydentilaa, sekä löytää mahdolliset sairaudet ja terveyttä tai hyvinvointia uhkaavat tekijät. Kouluterveydenhuolto ei sisällä sairaanhoitoa lukuun ottamatta koulupäivän aikana sairastuneita ja koulutapaturmia.

5.2.1 Terveystarkastukset

Kouluikäiselle lapselle tehdään terveystarkastus vuosittain ensimmäiseltä luokalta yhdeksänteen luokkaan asti. Ensimmäisen, viidennen ja kahdeksannen luokan tarkastukset ovat laajoja terveystarkastuksia, jotka terveydenhoitaja ja lääkäri toteuttavat yhdessä. Muilla vuosiluokilla tarkastuksen suorittaa terveydenhoitaja. Huoltajat kutsutaan mukaan tarkastukseen. Vanhempien oppilaiden kohdalla annetaan oppilaan mukaan kirjallinen palaute terveystarkastuksesta tai ollaan huoltajaan puhelinyhteydessä, ellei huoltaja pääse mukaan terveystarkastukseen. Huoltajat voivat osallistua tarkastuksiin myös etäyhteydellä.

Huoltajan kirjallisella suostumuksella pyydetään opettajan arvio oppilaan selviytymisestä ja hyvinvoinnista koulussa. Opettajan kanssa keskustellaan luokasta yhteisönä ennen tarkastusta ja tarkastusten jälkeen tehdään luokkakohtainen yhteenveto, joka ei sisällä oppilaiden henkilötietoja.

5.2.2 Monialainen yhteistyö

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän kaikissa kunnissa toimivat koulutiimit, joihin kuuluvat psykologit, kuraattorit ja psykkarit eli psykiatriset sairaanhoitajat. Kouluterveydenhuollon terveydenhoitajat ovat heidän kanssaan tiiviissä yhteistyössä ja molemmat ryhmät ovat osa yhteisöllistä opiskeluhoitoa, jota toteutetaan koulukohtaisissa oppilashuoltoryhmissä.

Oppilashuoltoryhmät toimivat kaikissa kouluissa. Ne ovat opetustoimen, terveystoimen ja sosiaalitoimen moniammatillista yhteistyötä kouluyhteisössä. Oppilashuoltoryhmän kokoonpano vaihtelee kunnittain paikallisten resurssien ja koulun koon/erityispiirteiden mukaan. Ryhmään voidaan kutsua myös muita asiantuntijoita tarpeen mukaan. Koulukohtaisesta oppilashuollosta vastaa koulun rehtori.

Oppilashuoltoryhmässä käsitellään opiskeluun ja kouluyhteisön hyvinvointiin liittyviä asioita ja yleensä oppilaista nousevia huolenaiheita. Yksittäistä oppilasta koskevassa asiassa kootaan monialainen yhteistyöryhmä niistä toimijoista, jotka ovat asian hoitamiseksi tarpeen ja joiden osallistumiseen oppilas/hoitaja antaa luvan. Oppilaan ja huoltajan läsnäolo heidän asioitaan käsiteltäessä on tärkeää.

5.3 Opiskeluterveydenhuolto

Opiskeluterveydenhuollon tavoitteena on edistää nuorten ja aikuisten terveyttä, hyvinvointia ja opiskelukykä. Opiskeluterveydenhuolto tarjoaa opiskelijoille ennaltaehkäiseviä palveluja ja ohjausta. Tarkoituksena on tunnistaa opiskelijan ongelmat mahdollisimman varhain ja tarjota tukea erityistilanteissa. Opiskeluterveydenhuolto on osa oppilaitosten opiskelijahuolto eli hyvinvointityötä.

Opiskelijoiden terveydenhuoltoon kuuluvat terveyden- ja sairaanhoitopalvelut, mukaan lukien mielenterveys- ja päihdepalvelut, seksuaaliterveyspalvelut ja suun terveydenhuolto. Mikäli opiskelijalla epäillään ammattitautia, tehdään oppilaitoksen vakuutusyhtiölle E-lausunto ja ohjataan opiskelija asianmukaisesti jatkotutkimuksiin. Toiminnan painopiste on ennaltaehkäisevässä työssä, mutta se sisältää myös sairauksien hoitoa mielenterveys- ja päihdepalveluja sekä palveluiden käyttöön ohjaamista.

Opiskeluterveydenhuollon palveluita tarjotaan pääsääntöisesti niille opiskelijoille, jotka opiskelevat opintotukilain mukaiseen opintotukeen oikeuttavassa koulutuksessa.
<https://finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2000/20001276>

Ammatillisessa perustutkintokoulutuksessa olevan opiskelijan ja valmentavassa koulutuksessa olevan opiskelijan oikeudesta opiskelijahuoltoon ja opiskelijahuollon palveluihin säädetään oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa (1287/2013). Opetushallitus määrää opiskelijahuollon keskeisistä periaatteista sekä opiskelijahuollon tavoitteista. Opetushallituksen tulee valmistella määräys yhteistyössä Terveyden- ja hyvinvoinnin laitoksen kanssa. Koulutuksen järjestäjä päättää opiskelijahuollon järjestämistavoista Opetushallituksen määräykseen perustuen.

Opiskeluterveydenhuollosta säädetään terveydenhuoltolaissa (1326/2010).

Muiden kuin oppilas- ja opiskelijahuoltolaissa tarkoitettujen opiskelijoiden osalta koulutuksen järjestäjän tulee antaa opiskelijoille tietoa käytettävissä olevista opiskelijahuollon eduista ja palveluista sekä tarvittaessa ohjata opiskelijaa hakemaan näitä etuja ja palveluita. Koulutuksen järjestäjän tulee toimia yhteistyössä opiskelijahuollon palveluita antavien ja järjestävien viranomaisten ja muiden tahojen kanssa. Opiskelijahuollolla tarkoitetaan opiskelijan hyvän oppimisen, hyvän psyykkisen ja fyysisen terveyden sekä sosiaalisen hyvinvoinnin edistämistä ja ylläpitämistä sekä niiden edellytyksiä lisäävää toimintaa.
<https://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2017/20170531#Pidp446149904>

5.3.1 Määräaikaiset terveystarkastukset

Toisen asteen oppilaitoksissa terveystarkastus järjestetään terveydenhoitajan tarkastuksena ensimmäisenä vuonna ja lääkärin tarkastuksena joko ensimmäisenä tai toisena opiskeluvuonna. Lääkärin tarkastus tehdään ensimmäisenä vuonna kaikille erityisopiskelijoille sekä niille, joilla on opiskeluaan ja tulevaan ammattiin vaikuttava pitkäaikaissairaus tai vamma, sekä opiskelijoille, jotka joutuvat opiskeluaikanaan alttiiksi erityistä sairastumisen vaaraa aiheuttaville töille.

Kutsuntatarkastus korvaa opiskeluterveydenhuollon lääkärintarkastuksen niiden opiskelijoiden osalta, joille se tehdään ensimmäisen tai toisen opiskeluvuoden aikana.

Tarkastuksista poisjääneiden tuen tarve selvitetään.

Opiskeluterveydenhuollon toimijat laativat terveystarkastusten perustella opiskeluhuollolle yhteenvedon opiskelijayhteisön hyvinvoinnista ja tekevät tarvittaessa sen parantamiseen tähtääviä korjausehdotuksia. Yhteenvedo ei saa sisältää henkilötietoja.

Opiskeluterveydenhuollon terveystarkastuksissa pyritään saamaan kokonaiskäsitys opiskelijan terveydestä, hyvinvoinnista ja opiskelukyvystä, ja häntä kannustetaan kantamaan vastuuta omasta terveydestään, kartoitetaan elämäntilannetta ja henkisiä voimavaroja ja terveysvaarojen ilmetessä selvitetään muutoksen mahdollisuutta sekä tuetaan opiskelijaa sen toteuttamisessa.

Erityistä tukea tarvitsevien opiskelijoiden erityiskysymyksiin paneudutaan yksilöllisesti ja opiskeluterveydenhuollossa saatavissa olevia seksuaaliterveyspalveluja ja toimintoja täydennetään ehkäisy- ja perhesuunnitteluneuvolan sekä vastaanottopalvelujen palveluilla.

5.3.2 Sora-lainsäädännön (ratkaisuja soveltumattomuuteen) perusteella tehtävät tutkimukset

Sora-lainsäädännön mukaan opiskeluoikeus voidaan perua, jos opiskelijalla ei ole terveydellisiä edellytyksiä opinnoista suoriutumiseen. Oppilaitos voi määrätä opiskelijan terveydenhuollon ammattihenkilön suorittamiin tarkastuksiin ja tutkimuksiin. Tarkastukset, tutkimukset ja lausunnot tehdään opiskeluterveydenhuollossa, tarvittaessa käytetään erikoissairaanhoidon ja muiden asiantuntijoiden apua. Kustannuksista vastaa oppilaitos.

SORA-lainsäädäntö ei koske lukiokoulutusta. SORA-lainsäädännön keskeisenä tavoitteena on parantaa koulutuksen ja sen jälkeisen työelämän turvallisuutta ja lisätä koulutuksen, tutkinon järjestäjien ja korkeakoulujen mahdollisuuksia puuttua opiskelijan alalle soveltumattomuuteen. SORA-lainsäädäntö varmistaa opiskelijoiden oikeusturvan opiskeluun liittyvissä ongelmatilanteissa sekä selkeyttää sääntelyä siten, että menettelyt perustuvat lainsäädäntöön ja sen nojalla annettuihin määräyksiin.

5.3.3 Erityisen tuen tarve toisella asteella

Tukitoimet käsitellään usein opiskeluhuoltoryhmässä, joita toteutetaan niin yksilö kuin yhteisökohtaisesti. Opiskeluterveydenhuolto osallistuu ryhmän toimintaan tarvittaessa opiskelijan luvalla. Opiskeluterveydenhuolto arvioi opiskelijan opiskelukykä ja sen alenemisen syitä. Varhainen oireiden tunnistaminen ja varhainen hoito ja hoitoonohjaus ovat keskeisiä asioita. Henkilökohtainen terveydenhoito-/kuntoutussuunnitelma on laadittava opintojen ajaksi.

5.3.4 Nivelvaiheen tiedonsiirto

Ylä-Savon SOTE kuntayhtymän alueelta opiskelijaksi tulevilta terveystieto siirtyy suoraan Pegasos-tietojärjestelmässä ja lisäksi terveydenhoitajat järjestävät joissain oppilaitoksissa tarvittaessa siirtopalavereja. Muista kunnista opiskelijaksi tulevalta terveystiedot pyydetään opiskelijan luvalla hänen kotikuntansa terveydenhuollosta erillisellä lomakkeella. Aikuisopiskelijoiden kohdalla tieto siirtyy ainoastaan opiskelijan itsensä välityksellä. Kiuruveden, Sonkajärven ja Vieremän lukiot ovat saman terveydenhoitajan vastuulla kuin yläkoulut, joten terveydenhoitaja vaihdu nivelvaiheessa. Opiskelijahuoltoryhmän kokoonpano on osin sama kuin yläkoulussa, joten erillisiä tiedonsiirtopalavereita ei ole tarvittu.

6. KOULUJEN JA OPPILAITOSTEN TERVEYDELLISTEN OLOJEN TARKASTUS

Koulujen ja oppilaitosten terveydellisten olosuhteiden tarkastukset perustuvat valtioneuvoston asetukseen (338/2010), terveydenhuoltolakiin (1326/2010), terveydensuojelulakiin (763/1994) ja työterveyshuoltolakiin (1383/2002). Laki velvoittaa tarkastamaan koulu- ja opiskeluympäristön terveellisuuden ja turvallisuuden joka kolmas vuosi.

Tarkastusten toteutumisesta vastaavat koulujen rehtorit. Kouluterveydenhoitaja ottaa esille terveydellisten olojen tarkastustarpeen, kun se on ajankohtaista. Rehtori kokoaa tarkastuksiin osallistuvan ryhmän, johon kuuluu ympäristöterveystarkastajan ja rehtorin lisäksi koulu/opiskeluterveydenhuollon edustaja, henkilöstön työterveyshuollon/työsuojelun edustaja sekä tarvittaessa muuta koulun henkilökuntaa ja asiantuntijoita esim. kiinteistöhuollosta. Tarkastuksen perusteella laaditaan valvontakertomus. Tarkastukset suoritetaan kolmen vuoden välein ja tarkastuksissa todettujen puutteiden korjausta seurataan vuosittain. Lisäksi kiinteistöissä tehdään tarkastuksia tarpeen mukaan, esim. epäiltäessä sisäilmaongelmia. Valvontakertomus säilytetään kouluterveydenhuollossa.

Tarkastuksen ja seurannan tiedot, löydökset ja sovitut toimet dokumentoidaan tähän tarkoitukseen laadituille sähköisille lomakkeille. Ne kokoavat tarkastuksen sisällön yhteen oppilaitoksen näkökulmasta. Dokumentit jaetaan kaikille toimijoille. Koulu- ja opiskeluterveydenhuolto huolehtii asiakirjojen arkistoinnista. (https://thl.fi/fi/web/lapset-nuoret-ja-perheet/peruspalvelut/opiskeluhoito/yhteisollinen-opiskeluhoito/tarkastus_oppilaitoksessa).

7. LUPAKÄYTÄNNÖT

Moniammatillista yhteistyötä tehdään perheen luvalla käsiteltäessä nimetyn lapsen/perheen asioita. Lupa voidaan tarvittaessa pyytää kirjallisesti käyttäen yhteistyölupalomaketta. Sosiaali- ja terveydenhuollon toimijoiden lisäksi sitä voivat käyttää myös yhteistyökumppanit, kuten varhaiskasvatus ja koulutoimi. Luvan pyytäjä arkistoi lupalomakkeen.

Lastenneuvolan laaja 4-v. terveystarkastus sisältää varhaiskasvatuksen kirjallisen arvion lapsen selviytymisestä ja hyvinvoinnista päivähoidossa. Vanhemmat tuovat arvion mukanaan neuvolatarkastukseen ja heidän luvallaan se voidaan säilyttää neuvolassa tai päivähoidossa. 4- v. tarkastuksessa täytetty LENE -kaavake, kuntoutussuunnitelma tai muu palaute toimitetaan varhaiskasvatukseen vanhempien luvalla. Monialaisessa yhteistyöryhmässä sovitusti arvio voidaan tehdä myös nuoremmista lapsista samoin käytäntein.

Kouluterveydenhuollon laajat terveystarkastukset (1., 5. ja 8. luokan tarkastukset) sisältävät myös opettajan arvion lapsen koulunkäynnin sujumisesta. Tähän tarvittava huoltajien kirjallinen suostumus pyydetään

terveyskyselylomakkeella, joka täytetään kotona ja toimitetaan kouluterveydenhuoltoon ennen luokkatarkastuksia.

Asuin- tai opiskelupaikkakunnan vaihtuessa potilasasiakirjojen kopiot lähetetään uudelle paikkakunnalle alaikäisen lapsen huoltajan kirjallisella suostumuksella. Yli 15-vuotias nuori voi antaa suostumuksen omien potilastietojensa siirrosta.

8. SÄHKÖINEN ASIOINTI

Terveysneuvonnassa on käytössä sekä chat- että etävastaanottopalvelu. Lisäksi asiakkaat voivat tehdä sähköisen ajanvarauksen, täyttää sähköisiä lomakkeita sekä käyttää kaksisuuntaista viestipalvelua ja tekstiviestipalvelua. Sähköisessä asiointissa asiakas kirjautuu omalla mobiilivarmenteellaan tai pankkitunnuksillaan eTerveyspalveluihin, missä hän voi antaa suostumuksen sähköiseen asiointiin ja täyttää sähköisiä lomakkeita. Suostumuksen voi antaa myös vastaanotolla käydessään. Mikäli huoltaja haluaa varata ajan lapselleen, tarvitaan erillinen Puolesta asiointin lupa.

Verkossa ajan voi varata lastenneuvolaan 1-6 vuotiaan lapsen määräaikaistarkastukseen, puhelinajan äitiysneuvolaan sekä ajan, puhelinajan tai etävastaanottoajan ehkäisyneuvolaan ehkäisyn aloitusta tai seurantakäyntiä varten. Lisäksi aikoja voi varata sähköisesti joukkotarkastuskäynnille, opiskeluterveydenhuoltoon, kouluterveydenhuoltoon sekä ennakkokutsuntatarkastukseen. Varatun ajan voi perua tai siirtää eTerveyspalveluiden kautta.

Sähköisesti saatavia lomakkeita ovat tällä hetkellä mm. sähköisen asiointin suostumus, opiskeluterveydenhuollon terveyskysely, kouluterveydenhuollon esitietokyselyt, ehkäisyn esitietolomake sekä tupakka-, alkoholi-, huume- ja ravintokyselyt. Näiden lomakkeiden avulla asiakas voi halutessaan toimittaa tietoa terveydenhuollon ammattilaiselle. Sähköisten lomakkeiden käytettävyyttä kehitetään nykyistä toimivammaksi.

Kaksisuuntainen viestipalvelu on asiakkaan ja terveydenhuollon ammattihenkilön välistä viestintää. Asiakas ottaa palvelun käyttöön tekemällä sähköisen asiointin sopimuksen. Terveydenhuollon ammattihenkilö voi lähettää asiakkaalle laboratoriovastauksien lisäksi hoito-ohjeita tai kertoa lääkityksestä tai muusta terveydentilaa koskevista asioista. Asiakas voi vastata viestiin. Lastenneuvolassa ja kouluterveydenhuollossa huoltajilla täytyy olla Puolesta asiointin valtuutus täytettynä, jotta kaksisuuntainen viestipalvelu toimii. Kaikki viestit tallentuvat sellaisenaan potilastietojärjestelmään.

Tekstiviestipalvelun kautta asiakas saa muistutuksen tulevasta vastaanottoajasta kaksi vuorokautta aikaisemmin. Tekstiviesti on yksisuuntainen eli siihen ei voi vastata. Tekstiviestipalvelun kautta asiakkaalle voidaan ilmoittaa sovitusti laboratoriovastauksia tai tieto siitä, että sähköisen asiointin viestipalveluun on tullut uusi viesti. Tekstiviestit tallentuvat potilastietojärjestelmään. Tekstiviestipalvelun asiakas saa käyttöönsä tekemällä sähköisen asiointin sopimuksen.

Kuntayhtymän kouluissa on käytössä koulun ja kotien välisenä yhteydenpitovälineenä sähköinen Wilma -järjestelmä. Wilman kautta voidaan tiedottaa oppilaille ja oppilaiden huoltajille terveystarkastuksista, ilmoittaa terveystarkastusajat ja lähettää tarvittaessa muistutusviesti tulossa olevasta tarkastuksesta. Tietojärjestelmään ei voi tallentaa eikä siinä voi lähettää henkilökohtaisia terveystietoja.

9. LÄHTEET

Edistä, ehkäise, vaikuta – Seksuaali- ja lisääntymisterveyden toimintaohjelma 2014 - 2020. THL. Opas 33. Saatavissa:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/116162/THL_OPAS33_VERKKO9.3.2016.pdf?sequence=3

Hietanen-Peltola, Korpilahti (toim.): Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos. Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Terveiden ja hyvinvoinnin laitos. 2015. Saatavissa:

https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/126936/URN_ISBN_978-952-302-505-9.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Hyvinvointia useammille - Lasten ja nuorten palvelut uudistuvat. Lasten ja nuorten terveyden ja hyvinvoinnin neuvottelukunnan loppuraportti. (STM 2013)

Saatavissa: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/69954>

Imetyksen edistäminen Suomessa, toimintaohjelma 2009–2012. Saatavissa:

<https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/79980/98969f64-05de-41d9-9aa6-7e34d8d6d6ba.pdf?sequence=1>

Karies (hallinta). Käypä hoito -suositus (2014). Saatavissa:

<http://www.kaypahoito.fi/web/kh/suositukset/suositus?id=hoi50078>

Kouluterveydenhuollon laatusuositukset (STM, oppaita 2004:8). Saatavissa:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/72398/Opp200408.pdf?sequence=1>

Kouluterveydenhuolto 2002. Opas kouluterveydenhuollolle, peruskouluille ja kunnille. (STM ja Stakes 2002, oppaita 51). Saatavissa:

http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/104361/Oppaita51_2002.pdf?sequence=1

Koulutuksen järjestäjille keinoja puuttua opiskeluun soveltumattomuuteen. Opas SORA-säädösten ja – määräysten toimeenpanoon ammattikoulutuksessa. Opetushallitus. Oppaat ja käsikirjat 2013:1. Saatavissa: https://www.oph.fi/sites/default/files/documents/170668_koulutuksen_jarjestajille_keinoja_puuttua_opiskeluun_soveltumattomuuteen_0.pdf

Kärkihanke, Lapsi- ja perhepalveluiden muutosohjelma. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2016:29. Saatavissa:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74904/Rap_ja_muist_29_2016.pdf?sequence=1

Laaja terveystarkastus. Ohjeistus äitiys- ja lastenneuvolatoimintaan sekä kouluterveydenhuoltoon (THL.

Opas 22). Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/90831/URN_ISBN_978-952-245-708-0.pdf?sequence=1

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena – opas työntekijöille. (STM, oppaita 2004:14). Saatavissa:

<https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/handle/10024/74223>

Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. Suuntaviivat lastenneuvolatoiminnan järjestämisestä kunnille. (STM julkaisu 2004:14). Saatavissa:

http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/74226/Julkaisu_2004_13.pdf?sequence=1

Lastensuojelulaki (417/2007). Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2007/20070417>

Naisiin kohdistuva parisuhdeväkivalta ja sen seulonta äitiys- ja lastenneuvolassa (STM2004:6). Saatavissa: <http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/73963/Selv200406.pdf?sequence=1>

Opiskeluterveydenhuollon opas (STM, julkaisuja 2006:12). Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/71063/Jul_2006_12_opiskeluterveydenhuolto_verkko.pdf?sequence=1

Oppilashuoltolaki (1287/2013). Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Oppilas- ja opiskelijahuoltolaki (1287/2013). Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2013/20131287>

Seulontatutkimukset ja yhteistyö äitiyshuollossa. Suositukset 1999. (Stakes 1999, oppaita 34). Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/76178/op34_1999.pdf?sequence=1

SORA – lainsäädännön toimeenpano terveydenhuollossa. Ratkaisuja opiskeluun soveltumattomuuteen. (STM julkaisuja 2015:2). Saatavissa: https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70341/URN_ISBN_978-952-00-3562-4.pdf?sequence=1

Sosiaalihuoltolaki (1301/2014). Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2014/20141301>

Terveellinen, turvallinen ja hyvinvoiva oppilaitos - Opas ympäristön ja yhteisön monialaiseen tarkastamiseen. Hietanen-Peltola, Marke; Korpilahti, Ulla. THL 2015. Saatavissa: <http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-302-505-9>

Terveyden edistämisen laatusuositus. Sosiaali- ja terveysministeriön julkaisuja 2006:19. Saatavissa: http://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10024/70473/julkaisuja_2006_19_terveyden_edistaminen_verkko.pdf?sequence=1

Terveydenhuoltolaki (1326/2010). Saatavissa: <https://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/2010/20101326>

Terveystarkastukset lastenneuvolassa & kouluterveydenhuollossa. Menetelmäkäsikirja. (THL 2011). Saatavissa: <https://www.thl.fi/documents/10531/104871/Opas%202011%2014.pdf>

Valtioneuvoston asetus neuvolatoiminnasta, koulu- ja opiskeluterveydenhuollosta sekä lasten ja nuorten ehkäisevästä suun terveydenhuollosta. Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2009/20090380>

Valtioneuvoston asetus seulonnoista (339/2011). Saatavissa: <http://www.finlex.fi/fi/laki/alkup/2011/20110339>

Äitiysneuvolaopas – Suosituksia äitiysneuvolatoimintaan 2013. (THL. Opas 29). Saatavissa: http://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/110521/THL_OPA2013_029_verkko.pdf?sequence=3

LIITE 1. Lupa yhteistyöhön

IISALMI, KIURUVESI, SONKAJÄRVI, VIEREMÄ

LUPA YHTEISTYÖHÖN

SUOSTUMUS ASIAKASTIETOJEN KÄYTTÄMISEEN MONIAMMATILLISESSA YHTEISTYÖSSÄ

Moniammatillinen yhteistyö tarkoittaa eri ammattiryhmien yhteistyötä, jossa itse kukin työntekijä tuo oman ammattiosaamisensa yhteen asiakkaan parhaaksi. Yksittäisen lapsen ja perheen asioita ei käsitellä perheen tietämättä. Kaikkia työntekijöitä sitoo salassapitovelvollisuus, joten tarvitsemme huoltajilta luvan yhteistyön tekemiseen silloin kun huoltaja/huoltajat eivät ole läsnä asioita käsiteltäessä. Lasten ja nuorten asioista voidaan keskustella säännöllisesti kokoontuvissa neuvolatiimeissä ja oppilashuoltoryhmissä tai yhteistyöhön voidaan pyytää toisia toimijoita tarpeen mukaan.

Neuvolatiimit toimivat kaikissa Ylä-Savon SOTE ky:n äitiys- ja lastenneuvoloissa ja niihin kuuluvat neuvolan terveydenhoitajat ja lääkärit, neuvolapsykologit ja perheohjaajat. Kaikissa kouluissa ja toisen asteen oppilaitoksissa toimivat oppilashuoltoryhmät, johon kuuluvat koulun rehtori, erityisopettajat, oppilaanohjaaja, kouluterveydenhoitaja ja – lääkäri, koulukuraattori ja koulupsykologi.

Suostumuksen pyytäjä:

Asiakas (nimi, henkilötunnus, yhteystiedot):

Suostumuksen antaja (nimi, henkilötunnus, yhteystiedot):

Yhteistyössä käsiteltävä asia:

Toimijatahot (merkitse X):

- ☐ neuvolatiimi
- ☐ koulun oppilashuoltoryhmä
- ☐ muut toimijat (nimi/ammattinimike):

LIITE 2. Lupa yhteistyöhön

Asiakastietojen käyttötarkoitus:

Suostumuksen voimassaoloaika: _____

Annan suostumukseni siihen, että salassa pidettäviä asiakastietojani ja/tai huollossani olevan/huollossani olevien lasten salassa pidettäviä asiakastietoja saadaan käyttää moniammatillisessa yhteistyössä käsiteltävän asian yhteydessä. Suostumus on annettu vapaaehtoisesti. Ennen suostumukseni antamista minulle on annettu informaatiota salassa pidettävien asiakastietojen käsittelystä sekä moniammatillisen yhteistyön toimintatavoista. Voin milloin tahansa peruuttaa tämän suostumuksen ilmoittamalla peruutuksesta suostumuksen vastaanottaneelle taholle.

Aika ja paikka

Suostumuksen antajan allekirjoitus
(nimen selvennös)

Aika ja paikka

Suostumuksen vastaanottajan allekirjoitus
(nimen selvennös)

Hyvinvointipalvelut/ Terveysneuvonta